

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**АГРАРНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ:
ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ**

ПРОГРАМА

вибіркової навчальної дисципліни

підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня

спеціальність 081 Право

освітньо-наукова програма Право

Івано-Франківськ

2020

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

Державним вищим навчальним закладом «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

доцент кафедри трудового, екологічного та аграрного права, кандидат юридичних наук,
доцент З. В. Яремак

Обговорено та рекомендовано до видання Вченою радою Навчально-наукового юридичного інституту Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» «29» жовтня 2020 р., протокол № 3.

ВСТУП

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Аграрне законодавство України: проблеми теорії і практики» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки здобувачів третього рівня вищої освіти **ОНП Право, спеціальності 081 Право**.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є проблематика розвитку комплексної галузі аграрного законодавства України. Необхідність реформування аграрних відносин в Україні та здійснення заходів щодо структурної перебудови агропромислового комплексу зумовили активізацію процесу розвитку комплексної галузі аграрного законодавства України. Значне розширення системи нормативно-правових актів, що регулюють аграрні відносини, та поглиблення їх комплексного змісту призвели до істотної зміни внутрішньогалузевої структури цієї законодавчої галузі. Сучасний період розвитку аграрного законодавства України характеризується виникненням нових законодавчих інститутів, а також виникненням нових видів аграрних відносин, що потребують адекватного потребам практики правового регулювання. Подальші тенденції законодавчого регулювання аграрних відносин в Україні пов'язані також із необхідністю гармонізації аграрного законодавства України, Європейського Союзу та інших держав, що зумовлено сучасними орієнтирами до європейської інтеграції.

Міждисциплінарні зв'язки. Матеріал навчальної дисципліни «Аграрне законодавство України: проблеми теорії і практики» базується на теоретичних знаннях та практичних навичках і вміннях, отриманих під час вивчення аграрного, земельного, адміністративного, господарського права в рамках освітньо-професійної програми підготовки бакалавра ОПП Право, спеціальності 081 Право.

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. **Метою** вивчення навчальної дисципліни є комплексний аналіз проблем розвитку аграрного законодавства України та вивчення теоретичних положень щодо вдосконалення законодавчого регулювання аграрних відносин в Україні в умовах євроінтеграції.

1.2. **Основними завданнями** вивчення дисципліни є набуття загальних та фахових компетентностей щодо розуміння механізмів правового регулювання аграрних відносин, кваліфікованого застосування законодавчих приписів, самостійного розв'язання практичних проблем, які виникають у процесі реалізації аграрної правосуб'єктності учасниками аграрних правовідносин.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-наукової програми Право здобувачі повинні набути:

Загальні компетентності:

- здатність до абстрактного та критичного мислення;

- здатність до розуміння предметної сфери регулювання аграрного законодавства та розуміння професійної діяльності за спеціальністю;

- здатність визначення нових перспективних напрямів наукових досліджень у галузі аграрного права.

Фахові компетентності:

- здатність кваліфіковано застосовувати нормативно-правові акти у сфері аграрних правовідносин, реалізовувати норми матеріального й процесуального права в практичній діяльності;

- здатність аналізувати методологічні проблеми загальної теорії права;

- здатність демонструвати знання інституційних та функціональних характеристик права, доктрини верховенства права, здатність тлумачити та застосовувати норми права, аналізувати світоглядно-методологічні підходи до пізнання державно-правових явищ;

- здатність застосовувати знання основ педагогічної діяльності, дидактики вищої школи, традиційні та інноваційні форми навчання і педагогічні технології у сфері професійної діяльності;

- здатність розробляти проекти нормативно-правових актів, спрямовані на вдосконалення регулювання аграрних відносин.

Програмні результати навчання:

- вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, наукові та прикладні проблеми аграрного законодавства державною та іноземною мовами, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних міжнародних наукових виданнях;

- формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу аграрно-правових досліджень, правозастосовної практики;

- розуміти загальні принципи та методи правових наук, а також методологію наукових досліджень, застосовувати їх у власних наукових дослідженнях в юридичній та у викладацькій практиках;

- розробляти пропозиції щодо вдосконалення чинного аграрного законодавства на основі проведеного дослідження.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 години / 3 кредити ЄКТС.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Загальнотеоретичні засади розвитку аграрного законодавства України.

Теорії аграрного законодавства України. Основні наукові підходи до поняття, ознак та особливостей аграрного законодавства України. Еволюція наукових досліджень про законодавче регулювання аграрних відносин в Україні. Теорія аграрного законодавства як комплексної галузі законодавства. Теорія інтегрованої галузі агропромислового законодавства.

Періодизація розвитку аграрного законодавства України. Об'єктивні та суб'єктивні передумови становлення сільськогосподарського (аграрного) законодавства.

Основні напрями сучасних наукових правових досліджень про аграрне законодавство. Особливості аграрного законодавства України в сучасний період. Напрями розвитку аграрного законодавства України: систематизація та адаптація до вимог актів ЄС та СОТ.

Тема 2. Поняття, принципи та система аграрного законодавства.

Поняття та особливості аграрного законодавства України: основні наукові підходи. Істотні ознаки аграрного законодавства України: а) комплексність; б) інтегрований характер; в) спеціалізованість (зумовлена специфікою сільськогосподарського землекористання); г) відповідність окремій галузі економіки. Основні напрями розвитку та вдосконалення сучасного аграрного законодавства. Інтеграція та диференціація правового регулювання аграрних відносин.

Принципи аграрного законодавства України та проблеми їх законодавчого закріплення. Особливостями системи принципів аграрного законодавства України. Класифікація принципів аграрного законодавства: загальноправові, міжгалузеві, галузеві та спеціальні (принципи підгалузей і інститутів). Сучасний стан законодавчого закріплення принципів аграрного права та законодавства.

Особливості та тенденції розвитку структури аграрного законодавства України. Диференціація нормативно-правових актів аграрного законодавства за юридичною силою як основа побудови ієрархічної (субординаційної, «вертикальної») структури цієї законодавчої галузі. Конституційні засади аграрного законодавства України. Значення локальної правотворчості аграрних суб'єктів у правовому регулюванні аграрних відносин.

«Горизонтальна» структура аграрного законодавства як система інститутів, підгалузей аграрного законодавства, що регулюють однорідні групи аграрних відносин. Суміжні правові інститути аграрного та земельного права, аграрного і господарського права, аграрного і трудового права тощо.

Класифікація аграрно-правових актів за специфікою юридичного типу (форми) правового регулювання аграрних відносин: уніфіковані та диференційовані.

Тема 3. Систематизація аграрного законодавства України.

Наукові погляди щодо поняття та основних форм (видів) систематизації сучасного аграрного законодавства.

Сучасні проблеми систематизації аграрного законодавства України. Концепція державної програми систематизації аграрного законодавства. Особливості систематизації аграрного законодавства України. Окремі форми систематизації аграрного законодавства.

Облік нормативно-правових актів як форма систематизації аграрного законодавства України.

Консолідація нормативно-правових актів аграрного законодавства в якості «перехідної ланки, з'єднуючого сегменту між інкорпоративною та кодифікаційною діяльністю».

Інкорпорація аграрного законодавства як передумова кодифікації аграрного законодавства.

Кодифікація як основна форма систематизації аграрного законодавства. Загальна, галузева та спеціальна кодифікація. Ознаки кодифікації аграрного законодавства. Основи аграрного законодавства України як найбільш оптимальна форма кодифікованого акта аграрного законодавства в сучасний період.

Проблеми систематизації основних інститутів аграрного законодавства. Спеціальна (інституційна) кодифікація як форма впорядкування нормативно-правових актів у межах одного законодавчого інституту.

Тема 4. Правова регламентація державної аграрної політики.

Доктринальні положення державної аграрної політики.

Державна аграрна політика: проблеми законодавчого забезпечення. Формування окремого законодавчого інституту державної підтримки сільського господарства України. Законодавче закріплення основних напрямів державної аграрної політики: а) в галузі матеріально-технічного забезпечення аграрних товаровиробників; б) державне регулювання цін на сільськогосподарську продукцію; в) у сфері здійснення державних заставних закупівель; г) механізми кредитування й дотування аграрних товаровиробників; д) особливості податкової політики в аграрній сфері; е) у сфері страхування ризиків аграрного виробництва.

Розвиток законодавства про державну підтримку сільського господарства України. Інституційна кодифікація законодавства про державну підтримку сільського господарства України. Основні напрями вдосконалення правового забезпечення державної аграрної політики України: законодавча діяльність із механізмом санкцій; пряма державна підтримка аграрних товаровиробників (субсидії, дотації, субвенції і т. п.); податкова та митна політика; цінова політика, спрямована на досягнення паритету цін на сільськогосподарські та промислові товари;

вирішення соціальних проблем на селі та забезпечення комплексного і сталого розвитку сільських територій; інтеграція законодавства України до європейських стандартів і стандартів СОТ.

Позитивний досвід аграрного законодавства інших держав як основа для розвитку законодавства державної аграрної політики України.

Тема 5. Розвиток аграрного законодавства про правове становище суб'єктів аграрних правовідносин.

Доктрина аграрного права щодо визначення поняття та змісту правової категорії «суб'єкти аграрних правовідносин».

Нормативне регулювання правового становища сільськогосподарських підприємств та їх об'єднань. Законодавство про особливості правового статусу державних та комунальних сільськогосподарських підприємств: напрями розвитку. Правовий статус колективних сільськогосподарських підприємств: проблеми законодавчого регулювання. Правовий статус об'єднань підприємств в сільському господарстві: проблеми міжгалузевого правового регулювання.

Проблеми сучасного розвитку законодавства України про сільськогосподарську кооперацію. Нормативні недоліки законодавства про сільськогосподарську кооперацію.

Законодавче регулювання фермерства в Україні.

Законодавче регулювання ведення особистих селянських господарств. Основні тенденції розвитку законодавства про особисті селянські господарства.

Тема 6. Особливості законодавства про виробничо-господарську діяльність в аграрному секторі.

Гене́за аграрного законодавства про виробничо-господарську діяльність в аграрному секторі України. Особливості законодавства України про виробничо-господарську діяльність в аграрному секторі.

Система нормативно-правових актів аграрного законодавства з питань виробничо-господарської діяльності в аграрному секторі: 1) акти, що визначають особливості окремих видів виробничо-господарської діяльності в аграрному секторі; 2) акти, що регулюють особливості виробництва окремих видів сільськогосподарської продукції; 3) акти, що визначають екологічні та інші вимоги щодо процесу виробництва, а також щодо якості й безпеки сільськогосподарської продукції.

Напрями вдосконалення законодавства про виробничо-господарську діяльність сільськогосподарських підприємств.

Правове регулювання фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств.

Законодавча регламентація оподаткування сільськогосподарських підприємств. Законодавче регулювання зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських підприємств.

Особливості законодавчого регулювання трудових відносин у сільському господарстві. Інститути охорони праці та оплати у праці у сільському господарстві як комплексні правові інститути аграрного законодавства.

Тема 7. Екологізація аграрного законодавства.

Законодавче забезпечення охорони довкілля у сільському господарстві. Правові засади екологізації сільськогосподарського виробництва: правові приписи щодо охорони окремих видів природних ресурсів, що використовуються у сільському господарстві; правове регулювання здійснення самої сільськогосподарської діяльності.

Система нормативно-правових актів, що регулюють відносини з охорони навколишнього середовища у сільському господарстві: еколого-правові акти, що закріплюють загальні засади охорони навколишнього природного середовища; нормативно-правові акти екологічного законодавства, які визначають вимоги щодо охорони окремих природних ресурсів; акти аграрного законодавства, що містять законодавчі приписи про охорону довкілля.

Органічне сільськогосподарське виробництво та його правова регламентація. Правове регулювання та реалізація принципу екологізації аграрного виробництва при використанні генетично-модифікованих організмів.

Нормативне регулювання безпечності та якості сільськогосподарської продукції. Сертифікація як нормативна засада якості і безпечності сільськогосподарської продукції.

Тема 8. Правове регулювання сталого розвитку сільських територій.

Стан доктринального дослідження проблеми правового забезпечення соціального розвитку села.

Сталий розвиток села як основна концепція розвитку сільських територій та взаємодоповнюваність та взаємозалежність соціальної, виробничої та екологічної сфер села.

Правове регулювання відносин у сфері забезпечення сталого розвитку сільських територій. Правові засади диверсифікації сільських територій.

Проблеми законодавчого забезпечення прав селян.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.

1. Аграрне законодавство України: проблеми ефективності / Семчик В. І., Стретович В. М., Погрібний О. О., Кулинич П. Ф., Бичкова Ц. В. та ін. / За ред. члена-кореспондента НАН України В. І. Семчика. Київ: Видавництво «Наукова думка», 1998. 245 с.

2. Аграрне право : підручник / В. М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко, І. М. Кульчій та інші; за ред. А. М. Статівки. Харків : Право, 2018.

3. Аграрне право України: підручник / Єрмоленко В. М., Гафурова О. В., Гребенюк М. В. та ін.; За заг. ред. В. М. Єрмоленка. К.: Юрінком Інтер, 2010.

4. Актуальні проблеми правового регулювання аграрних, земельних, екологічних та природоресурсних відносин в Україні: колективна монографія / відп. ред.: Т. Є. Харитонova, І. І. Каракаш. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 722 с.

5. Правова доктрина України: у 5 т. Т. 4: *Доктринальні проблеми екологічного, аграрного та господарського права* / Ю. С. Шемшученко, А. П. Гетьман, В. І. Андрейцев [та ін.]; за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. Харків: Право, 2013. 848 с.

6. Правова система України: історія, стан та перспективи: у 5 т. Т.4 : *Методологічні засади розвитку екологічного, земельного, аграрного та господарського права* / Ю. С. Шемшученко, О. О. Погрібний, А. П. Гетьман; за ред. Ю. С. Шемшученка. Харків : Право, 2008. 480 с.

Детальний перелік літератури включений до посібника для семінарських занять та самостійної роботи.

4. ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ – екзамен.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ: комплекти завдань для практичних і семінарських занять, пакети тестових завдань, індивідуальні завдання до окремих тем, екзаменаційні білети.